

Opiskelijoiden vastavuoroinen vertaisryhmä apuna korkeakouluopinnoissa

Hanna Alaniska

Väitöstilaisuuteni pidettiin Lapin yliopiston Esko ja Asko -salissa. Ehkä salissa olivat kerran opiskelijat Esko ja Asko. Usein heidän seuraansa olivat liittyneet ehkä myös Matti ja Teppo, joskus Sep-pokin. He olivat tutustuneet opintojen aikana ja alun opiskelijarientojen jälkeen myös opiskelleet yhdessä. He olivat keskenään keskustelleet ja pohtineet, mitä olivat kuulleet luennoilla tai lukeneet kirjoista. Yhteistyössä oli jaettu opiskeluvinkkejä, tehty erilaisia tehtäviä ja harjoiteltu tenttiin. He olivat huomanneet, että yhteinen opiskelu hyödyttää heitä kaikkia. He olivat vertaisoppineet.

Vertaisoppiminen eli opiskelijoiden keskinäinen oppiminen ilman opettajaa on väitöstutkimukseni aihe. Tällainen vertaisoppimisen käytäntö tunnetaan Oulun ammattikorkeakoulussa nimellä study group -käytäntö (SG-käytäntö). Väitöstutkimukseni (Alaniska, 2024) tavoitteena on kehittää tätä käytäntöä ja siihen liittyvää vertaisoppimisen teoriaa. Korkeakoulutason tavoitteena nähdään korkeakouluoppimisen ja korkeakouluopettamisen kehittäminen.

Miksi vertaisoppimisen tutkiminen on tärkeää? Miksi minä opettajana haluan tutkia oppimista, jossa itselläni ei ole mitään roolia? Opettajalla on automaattisesti ja annettuna tietty rooli oppimisessa, mutta myös meidän opettajien tulee tunnistaa muita tekijöitä ja toimijoita, jotka voivat auttaa oppimisessa. Tunnistin, että vertaisoppiminen voisi olla yksi tällainen tekijä.

Uudistunut näkökulma oppimiseen ja muuttunut korkeakouluarki

Vertaisoppimisen tutkimista tarkemmin voidaan perustella monesta eri näkökulmasta. Ensinnäkin ymmärrys ja tieto oppimisesta ja opetuksesta on tarkentunut. Nykyisin ajatellaan, että oppiminen on muuttunut yksilökeskeisestä oppimisesta yhteisöissä tapahtuvaksi oppimiseksi ja tiedon rakenteluksi. Oppiminen on siis sosiaalista, ja kohtaamiset ja keskustelut toisten kanssa edistävät sitä. Yhdessä rakennetaan tietoa ja ymmärrystä. Tästä syystä myös opiskelijan rooli ja siten myös opetusmenetelmien on uudistuttava. Vain passiivinen ja luennolla istuva oppija ei voi olla tavoitteena – lisäksi tulisi etsiä erilaisia keinoja aktivoida oppijaa.

Toiseksi korkeakoulujen arki on muuttunut monella tapaa. Korkeakoulut ovat massoituneet, eli opetusryhmät ovat kasvaneet. Kasva-va opiskelijamäärä ei sinänsä ole uusi asia, sillä se on ollut arkea jo 1940-luvulta asti. Korkeakouluvisio vuodelle 2030 (opetus- ja kulttuuriministeriö, 2024) on, että korkeakoulututkimuksen suorittaneiden määrä kasvaa 50 %:iin ikäluokasta. Tämä vahvistaa massoitumista edelleen.

Korkeakoulut myös pyrkivät nopeuttamaan valmistumista. Opintojen pitkittyminen ja tutkintoaikojen lyhentäminen ovat nekin olleet vuosia korkeakoulujen haas-

teena. Haaste on yhä konkreettinen, sillä vuonna 2021 tavoiteajassa tutkinnon suorittaneita oli vain 53 % opiskelijoista. Myös työelämä luo paineita korkeakouluille vaatien korkeakouluilta substanssiosaamisen lisäksi yleisten työelämätaitojen oppimista. Opiskelijoilla on kokemus, että korkeakouluissa ei opita näitä taitoja riittävästi.

Näiden korkeakoulujen toimintaympäristöön liittyvien yleisten muutosten lisäksi COVID19-pandemia muutti maailmaa, mukaan lukien korkeakouluja. Pandemianäisi korkeakoulut vauhdilla etäopetukseen ja -oppimiseen, ja sen aikana käytettiin pakon edessä niin sanottua hätäetäopetusta. Lisäksi COVID19-pandemia aiheutti opettamiselle jälkitaudin, jossa etäopetuksesta on tullut pysyvä malli. Nyt, pandemian taituttua, olisi mahdollisuus antaa tilaa fyysisten ja digitaalisten työkalujen ja menetelmien harmoniselle yhdistämiselle, jolloin lopputuloksena voi olla aktiivinen, joustavampi ja mielekkäämpi oppiminen, jossa myös vertaisoppimisella on paikkansa.

Pandemian myötä on herännyt huoli myös opiskelijoiden hyvinvoinnista, jaksamisesta ja sosiaalisesta vuorovaikutuksesta. Esimerkiksi viimeaikaiset tutkimukset opiskelijoiden yksinäisyydestä korostavat vertaisten ja vertaisoppimisen merkitystä. Kolmannes suomalaisista korkeakouluopiskelijoista ei koe kuuluvansa mihinkään ryhmään, ja noin neljännes

opiskelijoista kokee yksinäisyyttä. Tilanteeseen on myös vaikuttanut COVID19-pandemia. Etäopiskeluun siirtymisen myötä sosiaaliset suhteet ovat vähentyneet ja samalla jaksaminen huonontunut. Opiskelijoiden huolia ja etenemisen hidastumista lisäävät myös opintojen vaativuus, työssäkäynti ja puutteellinen motivaatio.

Lähdin tutkimaan vertaisoppimista edellä esitellyistä lähtökohdista.

Vastavuoroisen vertaisoppimisen määritelmä

Vertaisoppiminen ei ole uusi näkökulma eikä outo kenellekään. Varmasti muistamme kaikki tilanteita, joissa olemme oppineet vertaisiltamme niin koulussa, työpaikalla ja monissa muissa arkisissa tilanteissa. Itsehän en selviäisi töissä tietokoneongelmista ilman vertaisten neuvoja enkä olisi mieheni mukaan kovin hyvä autokuski ilman hänen vinkkejään. Ongelmatilanteissa on tehokasta kysyä vertaiselta asiaa, ja ainahan ei tarvitse edes kysyä, kun vertaiset jakavat auliisti vinkkejä – minä mukaan lukien.

Vertaisoppimisella on pitkä historia, ja sitä on tapahtunut aina osana yhteisön toimintaa. Vertaisopettamista ja -tuutorointia on tapahtunut niin kauan kuin on ollut kouluja laajoille väestöryhmille. Ensimmäinen strukturoitu vertaisopettamisen malli on tunnistettu vuodelta 1798 köyhien koulussa. Korkea-asteella vertaisoppimista on tunnistettu 1950-luvulta lähtien, ja sitä on tutkittu erityisesti Pohjois-Amerikassa 1960-luvulta alkaen. Oulun ammattikorkeakoulussa käytössä olevat SG-ryhmätkin on mainittu jo 1960-luvulla, ja jo silloin vertaisoppimisen nähtiin antavan ja kas-

vattavan opiskelijoiden vastuuta ja itsenäistä roolia sen sijaan, että he olisivat vain passiivisia vastaanottajia ja kuuntelijoita luennolla.

Mitä sitten vertaisoppiminen tarkemmin tarkoittaa? Se on yksinkertaisesti tilanne, jossa opiskelijat oppivat keskenään ja toisiltaan ilman opettajan välitöntä väliintuloa. Vertaisoppiminen on kaksisuuntaista ja molemminpuolisesti hyödyllistä, ja siihen sisältyy tiedon, ideoiden ja kokemusten vaihtamista.

Vertaisoppimiseen on yleisesti liitetty mukaan yksi niin sanottu paras opiskelija, jonka osaaminen on vahvaa, lähes ammattiopettajan tasoista. Mukana voi olla myös edistynyt opiskelija, joka on esimerkiksi pidemmälle edennyt oppija, joka toimii tuutorina tai mentorina vertaisryhmässä. Näissä tilanteissa vertaisoppiminen ei ole kuitenkaan tasa-arvoista. Tällaiset tilanteet ovat enemmän vertaisopettamista kuin vertaisoppimista.

Väitöskirjatutkimuksessani oppiminen nähdään kuitenkin tasa-arvoisten opiskelijoiden oppimisena, jolloin mukana on vain opiskelijoita samalta vuosikurssilta tai ikäkohortista eikä mukana ole edistyneitä opiskelijoita. Opettajan ja oppijan rooleja ei ole määritelty, tai ne vaihtelevat tilanteen mukaan. Välillä yksi opettaa muita, ja välillä taas toinen jakaa oivalluksiaan muiden avuksi.

Tällaista oppimista kutsutaan vastavuoroiseksi vertaisoppimiseksi, eikä siinä enää etsitä osavampaa opettamaan muita. Vastavuoroisessa vertaisoppimisessa korostuu opiskelijoiden samanlainen oppiminen, toisten oppimisen auttaminen ja vallan sekä vastuun jakaminen. Vertaisten suhde on tasa-arvoinen eikä hierarkkinen. Tutkimukseni osoittaa, että tällainen korkeakoulun ta-

holta organisoitu vastavuoroinen vertaisoppiminen ei ole kovin yleistä Suomessa tai maailmalla, minkä vuoksi on syytä tutkia sitä tarkemmin.

Kenellä on vastuu vertaisoppimisen järjestämisestä?

Usein kuulee sanottavan, että eihän vertaisoppimista tarvitse organisoida. Kyllä opiskelijat itse löytävät kaverinsa. Tai vähintäänkin tämän tehtävän ajatellaan olevan vain opiskelijajärjestöjen vastuulla.

Näinhän tietysti on, kyllä opiskelijat löytävät vertaisia ja ystäviä. Mutta eivät välttämättä kaikki. Osa saattaa jäädä yksin eri syistä. Jonkun opiskelijan elämäntilanne ei mahdollista esimerkiksi aktiivista osallistumista opiskelijajärjestöjen aktiviteetteihin tai vaikkapa edes kampukselle saapumista. Opiskelijoiden ajankäytön mahdollisuudet ovat erilaisia, samoin sosiaaliset kyvyt. Nykypäivän opiskelussa on yhä vähemmän kokopäiväisiä opiskelijoita, joilla on mahdollisuus viettää aikaa ja keskustella vertaisensa kanssa.

Myös moninaiset tavat suorittaa kurseja ja lisääntynyt etäopetus vähentävät mahdollisuuksia luonnolliseen vertaisten kohtaamiseen ja oppimiseen. Opiskelijoiden yksinäisyys on myös vahva fakta, joka on osoitettu monissa viimeaikaisissa tutkimuksissa.

Väitöskirjatutkimuksessani puhutaankin formaalista vastavuoroisesta vertaisoppimisesta. Se tarkoittaa juuri sitä, että korkeakoulu on vastuussa vertaisoppimisen organisoinnista. Silloin vertaisoppiminenkin on koulutusorganisaation järjestämää jäseneltyä ja etukäteen suunniteltua oppimista. Tällaista organisoitua vertaisoppimista voi korkeakoulu järjestää monella tavalla. Yksi tapa on SG-käytäntö.

Tutkimuksen tavoite ja toteutus

Olen nyt taustoittanut, miksi tutkimus on tärkeä ja mitä vertaisoppimisella tarkoitetaan. Kerron seuraavaksi tarkemmin, mitä tavoitteita väitöskirjatutkimuksella oli ja miten tutkimus tehtiin.

Tutkimukseni tavoitteena ei ollut pelkästään kuvata, mitä vertaisoppiminen ja SG-käytäntö ovat, vaan samalla niitä oli tarkoitus kehittää eteenpäin. Tästä syystä tutkimukseni lähestymistavaksi valikoitui kehittämistutkimus. Sen tavoitteena on käytännönläheinen tutkimus, jossa kehitetään olemassa olevia opetuskäytäntöjä yhdessä korkeakoulujen toimijoiden kanssa. Siinä käytetään myös erilaisia tutkimusmenetelmiä, huomioidaan todelliset tarpeet ja tutkimusta tehdään todellisissa tilanteissa joustavasti ja systemaattisesti.

Tutkimukseni ensimmäinen tavoite liittyi vertaisoppimisen käytäntöön: SG-käytännön kehittämisen tavoitteena oli selvittää, miten se on yhteydessä oppimiseen ja työelämätaitoihin sekä opintojen etenemiseen ja opintoihin kiinnittymiseen. Tutkimuksen toisena tavoitteena oli vastavuoroisen vertaisoppimisen teorian kehittäminen

ja sille oman teoreettisen viitekehityksen luominen. Samalla näiden molempien tavoitteiden taustalla oli pyrkimys korkeakouluoppimisen ja opetuksen kehittämiseen.

Tutkimus jakautui kolmeen vaiheeseen. Ensimmäinen vaihe oli ongelma-analyysivaihe, jossa tehtiin kolme sykliä eli osatutkimusta. Tässä vaiheessa tarkoitus oli tunnistaa SG-käytännön konteksti ja tarpeet. Vaiheesta saatiin alustavia tutkimustuloksia, ja niistä tehtiin eräänlainen SG-käytännön prototyyppi eli malli, jossa toteutuivat tietyt ehdot. Tätä seurasi kehittämisvaihe, jossa prototyyppiä testattiin ja samalla kehitettiin käytäntöä ja teoriaa. Kolmannessa vaiheessa eli arviointivaiheessa arvioitiin ja muodostettiin tulokset. Eri vaiheissa aineistoa kerättiin erilaisilla dokumenteilla, asiantuntijoiden ja opettajien haastattelulla, opiskelijoiden kyselyllä sekä opiskelijoiden oppimistehtävällä.

Tulokset ja niiden sovellus

Edellä mainituista vaiheista rakentuivat tämän tutkimuksen lopulliset tutkimustulokset liittyen vertaisoppimisen käytäntöön. Ne esitetään kehittämistutkimuksen

mukaisesti käytännöllisinä kehittämisperiaatteina, joiden avulla voidaan organisoida vertaisoppimista korkeakoulussa.

SG-käytännön kehittämisperiaatteita on yhteensä yhdeksän. Periaatteista kuusi ensimmäistä liittyy ryhmän rakentamiseen ja toimintatapoihin, ja ne on kirjattu taulukkoon 1.

Periaatteet seitsemän, kahdeksan ja yhdeksän tiivistävät, missä asioissa korkeakoulut voivat käyttää vertaisoppimista. Nämä on kirjattu taulukkoon 2 (s. 24).

Samalla kun tutkittiin SG-käytäntöä, rinnalla tarkasteltiin myös vastavuoroisen vertaisoppimisen teoreettisia käsitteitä ja käytännön kehittämisen tulosten tunnistettiin vahvistavan valittujen käsitteiden tiettyjä piirteitä. Näin muodostui tutkimuksen toinen päätulos eli formaalin vastavuoroisen vertaisoppimisen teoreettinen viitekehys. Kyseessä on eräänlainen malli, jossa edellä mainitut käsitteet ja piirteet ovat seuraavat: *Vastavuoroisen vertaisoppimisen* käsitteestä nousi esille horisontaalinen, tasa-arvoinen vertaisten kesken oppiminen. *Sosiaalisen oppimisen* käsitteestä vahvistui oppimisen ja tiedon rakentaminen sosiaalisissa tilanteissa ja yhteis-

Taulukko 1. SG-käytännön kehittämisperiaatteet 1–6.

Periaate 1	Tunnista SG-käytäntö 3–5 opiskelijan muodostamaksi pienryhmäksi, joka oppii itsenäisesti ja pitkäaikaisesti
Periaate 2	Rakenna SG-käytäntö vastavuoroiseksi vertaisoppimiseksi, jossa opiskelijat ovat tasa-arvoisia
Periaate 3	Integroi SG-käytäntö formaaliin oppimiseen
Periaate 4	Rakenna SG-käytäntö pakolliseksi osaksi opintoja
Periaate 5	Huomioi SG-ryhmän jäsenten ajankäyttömahdollisuudet ryhmien muodostusvaiheessa
Periaate 6	Käytä SG-ryhmiä yksilö- ja ryhmätehtävissä

Taulukko 2. SG-käytännön kehittämisperiaatteet 7–9.

Periaate 7	Hyödynnä SG-käytäntöä oppimisen ja opintojen etenemisen tukena
Periaate 8	Hyödynnä SG-käytäntöä työelämätaitojen opettamisessa
Periaate 9	Hyödynnä SG-käytäntöä opintoihin kiinnittymistä edistävänä tekijänä

työssä. *Yhteisöllisestä oppimisesta* puolestaan tiivistyi pienryhmän vuorovaikutuksessa rakentuva yhteinen tavoite, ymmärrys ja oppiminen, jota tuetaan. *Yhteistoinnallisesta oppimisesta* korostui oppimisen yhteistyö ja sosiaaliset taidot pitkäkestoisessa pienryhmässä, jota tuetaan. *Formaalinen vertaisoppimisen* käsitteestä tunnistettiin vertaisoppiminen suunniteltuna ja strukturoituna osana korkeakouluopintoja.

Näin nämä eri teoreettiset käsitteet ja niiden piirteet muodostavat yhteisen ymmärryksen formaalista vastavuoroisesta vertaisoppimisesta.

Tutkimus hyödyttää niin korkeakouluoppimista ja korkeakouluopettamista monella tapaa. Tuloksia voidaan hyödyntää myös muilla kouluasteilla. Tutkimus tarjoaa SG-käytännön myötä uudenlaisen korkeakoulupedagogisen toimintamallin oppimiseen ja erityisesti vertaisoppimiseen. Tutkimus kuvaa SG-käytäntöä, joka on melko tuntematon Suomessa ja maailmalla, ja laatii sen tueksi konkreettiset kehittämisperiaatteet, joiden avulla käytäntö voidaan ottaa käyttöön. Kehittämisperiaatteiden avulla korkeakoulut voivat toteuttaa nykyaikaista pedagogista toimintatapaa.

Väitöskirjatutkimukseni tarjoaa uuden näkökulman korkeakouluoppimiseen vastavuoroisen vertaisoppimisen teoreettisen viitekehityksen myötä. Viitekehitys perustelee vertaisoppimisen merkitystä teoreettisesti ja samalla aut-

taa korkeakouluopettajia ja -opiskelijoita tunnistamaan teoreettiset jäsennykset vertaisoppimisen taustalla. Teoreettinen viitekehitys myös tukee toiminnan perustelemista.

Tutkimuksen myötä voidaan myös todeta, että vertaisoppiminen sopii hyvin nykyaikaiseen oppimisenäkemykseen, jossa opettaja ei ole ainoa asiantuntija, ja että oppiminen ja tiedon muodostus syntyvät vertaisten sosiaalisissa tilanteissa. Tutkimuksella on tärkeä rooli myös oppimisenäkemykseskustelussa, jossa näkökulma siirretään opettamisesta oppimiseen ja keskiöön nostetaan opiskelija.

Korkeakoulut voivat hyödyntää tuloksia aiemmin tunnistettujen näkökulmien ratkaisussa. SG-käytäntö tukee opintojen etenemisessä ja opintojen läpäisyyssä. Ryhmätyötaidot kehittyvät SG-käytännön myötä, jolloin samalla kehittyvät työelämävalmiudet. Vertaisoppiminen ja pakollisena organisoitu SG-käytäntö osaltaan varmentavat, että opiskelijat eivät jää yksin.

Väitöskirjatutkimukseni pohjalta voidaan myös todeta, että vertaisoppiminen toimii niin lähi- kuin etäopetuksessa. Molemmista tarvitaan sosiaalista vuorovaikutusta, jota vertaisoppimisessa syntyy. Vertaisoppiminen voi olla opiskelijalle mahdollisesti tärkein resurssi oppimisessa. Väitöskirjani perustelee, että tämä resurssi on syytä ottaa käyttöön. ■

Lähteet

- ALANISKA, H. (2024). *Formaali vastavuoroinen vertaisoppiminen korkeakoulussa – kasvatustieteellinen kehittämistutkimus* [väitöskirja, Lapin yliopisto]. Lauda. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-398-3>
- OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ. (2024). *Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030*. <https://okm.fi/korkeakoulutuksen-ja-tutkimuksen-visio-2030>